

Akavan Erityisalojen lausunto luonnokseen hallituksen esitykseksi laiksi yhteistoiminta-asiamiehestä annetun lain kumoamiseksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/20373/2025

Akavan Erityisalat vastustaa yhteistoiminta-asiamiehen viran lakkauttamista ja tehtävien siirtämistä työsuojeluviranomaiselle sekä Patentti- ja rekisterihallitukselle seuraavilla perusteilla.

Yhteistoiminta-asiamies on vaikuttanut itsenäisenä, poliittisesti riippumattomana toimijana, joka edistää aktiivisesti yhteistoimintaa ja antaa ennakkollista matalan kynnyksen neuvontaa. Ehdotetussa mallissa siirryttäisiin jälkikäteiseen, raskaampaan valvontaan. Tämä on omiaan heikentämään työntekijöiden tiedonsaanti-, kuulemis- ja osallistumisoikeuksien käytettävyyttä sekä oikeusturvaa erityisesti henkilöstövaikutuksellisissa muutostilanteissa. Yhteistoiminta-asiat vaativat myös erityisosaamista, jota työsuojeluviranomaiset eivät ainakaan valtakunnallisesti kattavalla tavalla kykene välttämättä tarjoamaan. Tilanteeseen ei myöskään nykyisissä säästöpainneissa olisi odotettavissa parannusta. Kun uusia tehtäviä lisätään henkilöstölle ilman riittävää resursointia, on vaarana, että osaaminen ja neuvonnan taso kokonaisuutena heikkenee.

Muutoksella tavoiteltavien säästöjen lähtökohtaisen vaatimattomuuden lisäksi on huomioitava, että siirtymävaiheen kulut sekä virheet ja riitaisuudet prosesseineen tulevat syömään mahdollisia säästöjä. Kokonaisuus on siksi todennäköisesti ennemminkin omiaan lisäämään hallinnollisia kustannuksia, kuin vähentämään niitä.

Ehdotetun valvontarakenteen muutos on lisäksi ongelmallinen Suomea sitovien kansainvälisten veloitteiden näkökulmasta. Yhteistoimintadirektiivin (2002/14/EY artikla 9(4)) kieltää tosiasiallisen suojan heikentämisen. ILO-sopimus nro 81 edellyttää riittävää työsuojeluviranomaisen henkilöstöä ja erityisosaamista suhteessa tehtävien määrään ja monimutkaisuuteen. Tämän veloitteen täyttymistä vaarantaa, mikäli yhteistoimintaan liittyvät tehtävät siirrettäisiin yleisvalvontaan ilman varmistettua osaamista ja resursseja.

Esitys jättääkin avoimeksi, miten uusi malli kykenisi säilyttämään oikeuksien käytettävyyden vähintään nykyisellä tasolla. Akavan Erityisalat pitää huolestuttavana, että esitys sivuuttaa EU-oikeuden heikennyskiellon ja kansainväliset veloitteet, sisältämättä elementtejä ja näkemystä siitä miten työntekijöiden oikeuksien tosiasiallisen tason säilyminen jatkossa turvataan. Jo aiemmat, yhteistoimintalain soveltamisalaa sekä neuvotteluajoja koskevat muutokset ovat eriarvoistaneet työntekijöiden oikeuksia. Työelämän heikentäminen ei saisi olla itsetarkoitus. Akavan Erityisalat pitää yhteistoiminta-asiamiehen viran lakkauttamista vahingollisena tilanteessa, jossa tilalle ei ole suunnitteilla laadultaan vastaavaa ratkaisua.